

Поезії Павла Тичини, наповнені світлом, музикою і ритмом, дають підставу стверджувати, що ці феномени його творчості не формальні конструкції, а сутність мислення поета, його екзистенції. Світло, музика, ритм невід'ємно притаманні духу Пала Тичини, заглибленого в Божественний Дух. І це закономірно, бо поет як особистість формувався в лоні глибокої релігійності, свідомого пошуку Бога й божественного.

Саме світло, музика, ритм виводять ліричного героя у трансцендентні виміри, де він, як засвідчено у вірші “Не Зевс, не Пан...” [7, 9], розчиняється в Богові (“Покинувсь я – і я вже Ти”) і пізнає Його, отримуючи осяяння про Нього (“навік я взяв, що Ти не гнів, – Лиш сонячні кларнети”). І це осяяння, що Бог – добро, світло і музика, – життєстверджуюче, радісне. Сам образ “сонячних кларнет” виступає символом трансцендентного божественного світу й Самого Бога.

Література

1. Барка В. Відхід Тичини // Слово і час.– 1992.– № 2.– С. 11–17.
2. Біблія: Пер. проф. І. Огієнка.– К.: УБТ, 2004.– 1376 с.
3. Евангельский словарь библейского богословия / Под ред. Уолтера Элуэлла.– СПб.: Библия для всех, 2000.– 1232 с.
4. Лавріненко Ю. На шляхах синтези клярнетизму.– Оттава: Сучасність, 1977.– 64 с.
5. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін.– К.: ВЦ “Академія”, 1997.– 752 с.
6. Рубчак Б. Пробний лет / Розсипані перли: Поети “Молодої музи”.– К.: Дніпро, 1991.– С. 18–41.
7. Тичина П. Сонячні кларнети: Поезії.– К.: Дніпро, 1990.– 399 с.
8. Юринець В. Павло Тичина. Спроба критичної аналізи.– Х.: Книгоспілка, 1928.– С. 6–15.

УДК 821.161.2-1.09

Інна Атаманюк

УКРАЇНСЬКА ГЕРАЛЬДИЧНА ПОЕЗІЯ XVI–XVII СТОЛІТЬ: СТРУКТУРА ЖАНРУ

Геральдичну поезію XVI–XVII століть проаналізовано як окремий жанровий різновид української ренесансно-барокової літератури. Виділено чотири тематичні групи віршів цього жанру: на геральдику вельможних родів, на

“клейноти” відомих осіб, на герб Війська Запорізького та вірші на герби міст. Підкреслено релігійно-патріотичний зміст, панегіричне та повчально-моралізаторське спрямування цих творів.

Ключові слова: геральдичні вірші, жанр, структура, клейнот, символ.

Atamaniuk I. Ukrainian Heraldic Poetry of XVI–XVII Centuries: the Genre Structure. Heraldic poetry of XVI–XVII centuries is analysed as a separate genre variation of the Ukrainian renaissance-baroque literature. Four thematical types of this genre can be singled out: verses about the heraldry of the noble families, about the “armorial bearings” of the famous personalities, about the coat of arms of the Viisko Zaporiz’ke (army of Zaporiz’ka Sich), and about the emblems of different tocens. The religiously-patriotic contents, panegyric and instructively moralistic orientation of those poems are strongly emphasized.

Key words: heraldic poems, genre, structure, armorial bearings, symbol/emblem.

У жанровій системі української шкільної поезії XVI – XVII століть важливе місце належить геральдичним віршам, які створювалися для пояснення символів на гербах вельможних родів, осіб, великих міст. Д. Чижевський вважає їх своєрідною “галуззю” світської емблематики [8]. Завдяки своїм широким можливостям у поясненні гербів та прославленні їх власників геральдична поезія набула в Україні значного поширення та стала атрибутом майже всіх тогочасних друкованих видань.

На жаль, наукове вивчення цього різновиду поезії, започатковане ще в першій половині XIX століття працями М. Максимовича [3] й успішно продовжене в середині минулого століття дослідженнями Д. Чижевського [8], у радянському літературознавстві не знайшло послідовників. Повернення забутої геральдичної спадщини стало можливим завдяки появі у 80–90-х роках низки публікацій давньої української поезії, у тому числі гербовної [5; 6; 7]. Однак предметом спеціальних наукових студій ця поезія поки що не стала. Сьогодні великий науковий інтерес викликають такі проблеми, як теоретичні засади жанру, його еволюція, місце в системі жанрів ренесансно-барокової поезії тощо.

У пропонованій статті ми обмежимося лише питанням структури жанру, що передбачає первісний синтез наявного матеріалу та його групування відповідно до змісту, ідейного та образного наповнення творів.

Друковані тексти геральдичних віршів дають підстави виділяти в структурі жанру такі групи творів:

- 1) геральдичні вірші на честь видатних українських родів;
- 2) гербовні твори на честь окремих відомих осіб;
- 3) вірші на герб Війська Запорізького;
- 4) вірші на герби міст.

Перші відомі нам українські геральдичні вірші написані Герасимом Смотрицьким і вміщені в передмові до Острозької Біблії 1581 р. як звернення до князя Костянтина Острозького, засновника й мецената Острозького культурного осередку. Шість десятирядкових строф обрамлювали малюнок герба Острозьких так, що створювали ілюзію подвійного хреста. Компонування вірша Г. Смотрицьким у вигляді хреста дає змогу розглядати його як емблему і як фігурний вірш [9, 112].

Перша строфа є своєрідним вступом – про значення “клейноту”:

*Погляньте на означники оцього князя славного,
Їх дім його утримує од віку стародавнього...
....Я ж свідчу, що діяч бува такої вартий плати
Котрий не хоче жалості здоров'ю віддавати [1, 60].*

Дім Острозьких утримується “од віку стародавнього”. Сам князь не шкодував здоров'я, осилуючи “кріпко ворожії полки”, через це поет закликає свого патрона долати “мисленого супостата”, тобто зло, диявола. Костянтин має того супостата сікти, “ідолів попрали”, відганяти єретицькі “полки уморуйнівнії”, а зірка Острозького повинна посилати світло Христу:

*Твоя зірка теж цареві хоче світло посилати,
Котрий всіх людей зі світу в раю прагне поселяти [1, 61].*

Строфи друга, третя та п'ята присвячені тлумаченню інших елементів клейноту: воїна, списа, меча, хреста. Вірш закінчує строфа, що висвітлює побажання автора для князя:

*До великої глибини богослова ти, княже, подібний
Хай тебе бог сподобить вінець прийняти нетлінний оздібний
У здоров'ї тілеснім доброчинно довгоденствувати
І у царстві небеснім із вибранцями торжествувати [1, 61].*

Вірші Г. Смотрицького на герб князя Острозького виявилися в багатьох аспектах програмними для наступних українських поетів – авторів геральдичних віршів. Вони також прагнули розкрити значення символів на гербі в тісному зв'язку з конкретною діяльністю їхніх власників і водночас створити образ ідеального героя: захисника

вітчизни, культурно-просвітницького діяча, поборника духовних традицій свого народу та чесною, гуманною людиною [9, 119].

Вірші на герб князів Острозьких знаходимо й у доробку Дем'яна Наливайка. У листі "...до велебного єпископа Іпатія Потія" (Дерманський монастир, 1605) він розмістив серію із трьох віршів, кожен із яких викладає одну з емблем клейноду Острозьких: "На хрест в гербі", "Про того, хто на коні" та "На місяць і зорі".

У першому вірші "На хрест в гербі" носій клейноту порівнюється у вірності зі святими мучениками, які теж ішли на смерть заради віри, Бога:

*О крест, пред тым вѣрныхъ забивано,
Кгда в их сердцах вѣры добывано.
А кто вытрвал при вѣры в сталости
Крест потомком доховал в цалости [4, 515].*

Другий вірш – "Про того, хто на коні":

*Тут Георгий змею убивает,
Обранцею Бога тот дом мает.
Кгда звѣтства святых в гербѣ носит,
На обронѣ божой мает досыть [4, 515].*

Тут уже розвивається світська тема – перемога над ворогами під такою ж обороною Божою, яку мав святий Георгій.

А в поезії "На місяць і зорі" автор не вийшов за межі загального порівняння небесних світил зі "цнотами":

*Мѣсяц, звезды на небѣ сличные,
Так в том дому цноты обличные,
Которыми яснѣй солнцы свѣтит
А звлеще , кгда на вѣрѣ их клѣтит [4, 516].*

Вірш на "клейнот" Острозьких – "На герб його світлості князя Костянтина Костянтиновича, князя Острозького" – уміщений також в "Октаїху" Д. Наливайка. Він сполучає, власне, усі три вищезгадані емблеми в єдність: хрест, мовляв, було Костянтинові "написано" на небі зорями – цей герб є символом перемоги "тілесне і духовне" над "противними", "поганством". Рицар повинен боротися проти цих двох ворогів, щоб люди згадували його добрим словом. Автор нази-

ває князя рицарем, світом даним і порівнює його, як і Г. Смотрицький, із Костянтином Великим.

У “Часослові” (Остріг, 1612 р.) Д. Наливайко подав вірш “На старожитний клейнот ясновельможних та вельможних князів Острозьких”. У світі, говорить поет,

*Ніхто не сяє , як цнот проміння
В світ не проливає [9, 121].*

Можуть допомогти в цьому і предки, які залишили славні клейнодні знаки. В Острозьких, стверджує поет, вони йдуть “від бога предвічно”, у них знаки рицарської сили, що твердо кріпили віру цнотами. Грецькі герої – не їхні (Острозьких) предки, але їх недаремно рівняють із царями [9, 121].

Ще одним автором, який прославляв у своїх поезіях рід Острозьких, був Мелетій Смотрицький. У вірші “На герб їхньої світлості князів, їхньої милості Острозьких. Епіграма” поет свідчить, що зорі Острозьких “світлом із Фебом рівно і сильно променіють”. Слава в домі княжів себе родить “із хвалебних вчинків”. Костянтин славиться за вірність вірі, за оборону від ворога духовну й тілесну; за те, що йшов “шляхом предків власних”. Далі дається побажання: “Батьківська віра в тебе має хай патрона” – це і буде нев’януча корона для вічної слави цього величного роду та для Батьківщини. Твір привертає особливу увагу тим, що це одна з небагатьох поезій, у якій поєднано античні (Феб), язичницькі та християнські мотиви для прославлення роду Острозьких.

Слід зауважити, що вірші на герб вельможних родів складають найбільшу частину з усіх відомих нам поезій цього жанру. Напевне, це пояснюється наслідуванням “манери” Г. Смотрицького, а також тим, що рід як поняття ширше, ніж одна особа, дозволяє прославити і згадати більшу кількість “цнот”, що пов’язані з певним домом.

Так, князі Святополк-Четвертинські у вірші на герб “...їх милостей князів Четвертинських” І. Туробінського Рутенця – це, передусім, мужні воїни, які не мають собі рівних у військовій доблесті та могутності:

*Не див, гонче, же крушиш мужнє трон(ы)
Прагнуть абовѣи твоєй обороны
Див же крушиш найпротивняйший собѣ
Бо не спростают в славѣ, в моци тобѣ [6, 53].*

Відповідно до давньоруської літературної традиції значна частина зразків геральдичної поезії містить похвалу не абстрактній військовій доблесті магната, а мужності, виявленій в обороні Вітчизни:

*З небес даров Четвертинсци, годны,
вѣдат треба,
Они в заслуг в отчизнѣ бы короновали:
Значніє снатъ заслугы, кгда, інфулу взяли [6, 59].*

Одним із виявів лицарської поведінки може вважатися також байдуже ставлення до поранень, навіть хизування ними:

*Тыє з предков своих заквитывали в цнотах, знатъ в лилиях троих,
При которых с оружьем конны воин стоить,
Знаком того, иж ся з них ни один не боить
Служить своим сподарем ку каждой потребе,
Не литуючи скарбов, ни самого себе,
К тому видеши, як в локоть постреленна рука.
Виदिши, иж в скрозь из туга пострелного лука
Таки пострел никого дома не поткаст,
Одно, хто поганские полки розрывает [7, 69].*

Такі ж мотиви ідеального лицаря, звитяг, “цнот” у поєднанні з поясненням герба простежуємо в поезії К. Транквіліона-Ставровецького “На старожитний герб ясне освещоних і вельможних їх милостей княжат Корецьких”:

*В той презацной фамілії княжат Корецьких
Таковіі суть клейноти свідком смілости і цноти:
Рицер, сміlostю упойони, меч в руці його обнажоний
Конь быстростю розпуцоний за неприятельми в широком полю,
Рыцера смілого виконива волю [7, 137].*

Зауважимо, що для підсилення враження про заслуги, відвагу князів автор показує нам і криваву картину поля бою, де Самоель Корецький, – гідний представник славного роду, – виявив свою звитягу:

*Трупи всюду, поля кровію поляні
В том звитязтво певное і знаменитое,
Всіх цнот і мудрості гніздо увитое –
Самоель Карульович, княжа Корецькое [7, 137].*

За таким же принципом створені геральдичні поезії М. Смотрицького: “Епіграма на герб дому князів Огинських”, “На старожитній клейноті їх милостей княжат Огинських і їх милостей панов Воловичов”, “На старожитній клейноті їх милостей княжат Соломирицьких”, “На старожитній клейноті їх милостей, панов Ходкевичов”. Як бачимо, навіть у назвах автори мали за мету відзначити глибокі корені походження роду, герба (“старожитній клейнот”), виявити повагу й захоплення їхніми подвигами, доброчесністю (“ясне освещенные і вельможные їх милости”).

Не вирізняються особливою оригінальністю змісту та форми гербовні вірші Т. Земки на клейноті родів Долматів та Копистенських. Обидві поезії написані “стандартно”:

*Пятирог то з звѣздою, в том Гербъ есть знаком,
Же цный Долмат ясным был в змыслѣ пятераком:
Рыцер з ужем мудрое символ есть сталости,
Шабли – цнот богословских и в Вѣрѣ цалости.
Трубы значат Науки, которые коханем
Чтил в животѣ, а в смерти оздобил наданем.
В твой прето, Константине, дочасности конец
Тую Псалтир мѣй от нас, до вѣчности Гонец [8, 392].*

Слід зауважити, що гербовні знаки, які пояснюються автором (п’ятиріг, лицар з вужем, труби), були мало поширеними символами на гербах. Таке поєднання елементів не знаходимо більше на жодному гербі, що став об’єктом літературного твору.

Більш традиційні символи розміщені на геральдиці Копистенських, де зображено місяць та зорі, які описані Т. Земкою так:

*Яко звѣзда у мудрых цноту прозначает,
И яко мѣсяцъ взвыши по острый погоды знак мает,
Так теж мѣсяцъ и звѣзда в Копыстенских дому
Вѣры и цнот иж знаком, не тайно никому [8, 395].*

Слід зауважити, що в цій поезії автор майже не застосував релігійного мотиву (окрім слова “віра”), а зацентрував увагу на місяці й зорях як елементах природи, своєрідних її символах. Загалом же пов’язування геральдичних знаків із церквою, вірою, використання па-

ралелей зі Святого Письма, образів Христа, святих є характерною рисою цього жанру української поезії.

Античний “елемент” ми вже вказували в поезії М. Смотрицького на герб князів Острозьких. Ще одним прикладом використання мотивів й образів античних міфів є вірш Івана Туробінського Рутенця “На герб роду Одровонж”:

*Змія страшного Делійцю коли побороти вдалося
Або смертельних не раз ран завдавать ворогам,—
Слава за те була Фебу велика,
Не менша чекає як переможця тебе —
Зброєю гучно шуми [7, 111].*

Хоча використано паралель з античністю, але мета лишилася все та ж – возвеличення героя.

У геральдичних віршах на честь відомих осіб принципи побудови, стиль, художні засоби майже такі ж, як у віршах на герби вельможних родів: докладно або лише побіжно описано зображення, елементи знака, а основна увага звертається на возвеличення або іноді – побажання, настанову власникові клейноду.

Одним із найвідоміших церковних діячів початку XVII ст. був Єлисей Плетенецький, завдяки якому було істотно розвинено й піднесено Київський культурно-літературний осередок. О. Митура у вірші “Візерунок чеснот...Єлисея Плетенецького” пов’язує клейноти власника з його непохитною вірою, добрими справами:

*Господь тілом на хресті нам здобув спасіння
І до раю спрямував наше животіння [5, 87].*

Як і в багатьох гербовних віршах, тут не описується докладно клейнод, а основну увагу приділено прославленню діяча:

*Ясний місяць та зоря в клейноді одному
Разом вміщені, світять падолю земному.
Такий знак символічний дано за герб дому
Плетенецьких, а з ними ніколи нікому
Не зрівнятися у вірі, що богові мила,
У святості істинній і слова, і діла... [5, 87].*

Далі вміщено побажання:

...Хай же слава цих людей доти не заходить,

Доки місяць високо в небі зорі водить [5, 87].

Андрій Римша є автором коротенького вірша “На герб ясновельможного пана, пана Остафея Воловича, пана Виленського и прочих”, із якого довідуємося про наявність на гербі рідкісного знака – квітки лелії поряд зі стрілами та “врубамі”:

*Што две стрелы , што врубы, что лелеи значать,
То вси люди мудрые вельмы гаразд бачать.*

Автор стверджує, що дім Воловичів – достойна оселя для найвизначніших людських «цнот»:

Вер мне, иж там господу цнота свою маєт [5, 137].

Ще одна геральдична поезія цього ж автора присвячена Т. Скумину, воеводі новгородському. Міркування про значення “клейнотів” подано не лише на початку вірша, а й після пояснення самого герба:

*Не простым людем гербы з неба посылают,
Яковий Скуминове в своем дому мают...*

Прославляється доблесть, а присвоєння герба – як нагорода за звитягу:

*Вер ми, гербов не дают в дому сидящому,
Але з татарами в полю часто гулящому [8, 394].*

За вагомий внесок у розвиток, зміцнення різних сфер життя суспільства ще за життя поети прославляли видатного церковного, культурного, громадського діяча й поета Петра Могилу. Він стояв біля витоків створення Київського атенею, Київського колегіуму, який згодом став академією; був відомим та щедрим меценатом. Цій особі присвячено кілька гербовних віршів. Маємо зразки коротенького вірша на “клейнот” Могилів, поезії, що цей герб лише згадують. Так, у “Тімнології” Софронія Почаського читаємо:

*Тыи твои пресвѣтлы, видячи Клейноты,
Отче Архимандрита, кто на твоѣ цноты
Ведлуг свѣта и Духа кто ся не здумѣет,
Хиба кому к Ближним заздрость в сердцу крѣет [9, 356].*

У “Євхаристеріоні” С. Почаського, що декламувався учнями Лаврської школи, вміщено на звороті обкладинки гравюра, яка зображує герб Петра Могилу. Її супроводжує віршований підпис із

десяти рядків. Це зображення і словесний текст, що становлять єдине ціле, мають заголовок “Стемма ясновельможныхъ Могиливъ”. Геральдичний за жанром, цей вірш є собою зверненням до орла, який покладає дві корони у верхньому правому кутку герба:

*О, Орле, тож високо наддер выльтаеш,
Гды на герб цныхъ Могиловъ Короны вкладаеш [9, 357].*

Орел злітає дуже високо, коли покладає корони на герб Могили. Корони є символом як монархів, так і екзархів, тому вони нагадують аудиторії та читачам, що архімандрит є і “князем” церкви, і нащадком світських правителів – молдавських господарів. Ствердивши далі, що орел звик зносити грізні громи, оповідач радить птахові змінити жорстокість на милість. Закінчується вірш проханням до орла охороняти корони Могили, бо вони є символом захисту всієї церкви:

*Орле, пилнуй Презацныхъ Могиловъ Короны,
Бо тот знакъ всей Церкви естъ знакомъ обороны [9, 357].*

Гербовні вірші могли пояснювати не тільки зображення на клейноді, а й тлумачити походження імені власника. Такий підхід можна пояснити тим, що автори не хотіли повторюватися, а прагнули написати щось оригінальне, нове. Т. Земка в “Поученіи авви Дорофея” тільки згадує клейнот П. Могили, а в іншому творі – “Служебнику” – подав зразок чи не єдиного вірша цього жанру, що взагалі виходить не з емблеми герба, а з імені Могили – Петро:

*Петро – скала, Петр – камень, от Петры моеи
Бѣ Врѣховной Апостол: иже отъ своеи
Исповѣди наречен, многимъ Петромъ быти
Даде и Христа Сыномъ Божіимъ учити [8, 394].*

Автор прославляє розум і заслуги Могили, тісно пов’язуючи його діяльність із церквою і Богом.

Отож у віршах на герб видатних осіб спостерігаємо і традиційне тлумачення геральдики, і перехід до нових способів, – акцентуванні уваги на імені власника.

Виникнення Запорізької Січі як військової організації українського народу спричинилося до появи герба козацького війська. На сьогодні відомий лише один твір, який прославляє герб запорізького козацтва. Це вірш учителя Київської братської школи К. Саковича

“На Герб Сильного Войска...Запорозкого” (з віршів “На жалосний погреб Зацного Рыцера Петра Конашевича Сагайдачного”):

*Кгды мензства запорозцов Кролеве дознали,
Теды за герб такого им Рыцера дали,
Который ото готов Ойчизнѣ служити,
За волность еи й свой живот положити,
И як треба землею албо тыж водою,
Вшеляко он способный и прудкий до бою [9, 277].*

Як бачимо з вірша, герб Війська Запорізького мав тільки одну фігуру – козака з шаблею. Він готовий віддано захищати свою Вітчизну, за її волю віддати все. Козацтво возвеличується автором як надійна опора для України. Далі подано вірші про П. Сагайдачного – мужнього гетьмана козацького. Козацтво на той час вважали вже окремим суспільним станом, який не тільки виступав як військо, але й активно підтримував і розвивав українську культуру (як відомо, П. Сагайдачний разом зі всім своїм військом входив до Київського братства). Тому й не дивно, що поряд із потрактуванням гербів шляхтичів, поети звернули увагу й на “клейнот” запорожців. До речі, це єдиний зразок геральдичного вірша, присвяченого суспільному стану, у літературі бароко.

Окрему, хоча й незначну групу, становлять геральдичні вірші на герби міст. Відомо, що ці знаки мала переважна більшість міст (Тризуб та Архистратиг Михаїл – на гербі Києва, наприклад). Але нам доступні лише кілька поезій на “клейнот” Львова, на якому зображено Лева. Поети, на підставі усталеного поняття про цю тварину як володаря звірів, – благородного й сильного, тлумачили герб піднесено.

Знаємо вірш на герб Львова, автором якого є І. Туробінський-Рутенець:

*Наче цей лев благородний, що веж не боїться високих,
Ані порогів міцних, ані залізних воріт,
Лева так місто славетне, на полі сарматським твердиня
Ще не лякалося сил збройного люду, бігме [7, 111].*

Возвеличується вже не особа, рід, а всі мешканці міста, відзначається їхня відвага в обороні рідних мурів, домівок.

У ще одній поезії анонімного автора Львів утверджено як центр міст руських (уже не Київ):

*Як лев срогій над всеми звѣряти пануєт,
Так Львов над всѣ мѣста в князтвѣ Руском продкуєт,
В котром то ся братство милости закрѣслнуло
И на герб свой вежу тую так выстрыхнуло [7, 137].*

Відома поезія на герб міста Лева вміщена у творі “Просфонима. Привіт преосвященному кир Михайлу, митрополиту київському та галицькому, і всієї Русі у братській школі Львівській складений, коли був у місті Львові вперше після посвяченого рукоприложення, 17 січня 1591 року” як передмова:

*Герб тезоименитого князя Льва град сей маєт,
Єго же имя по всей Європі російській род знаєт
В митрополии Киево-Галицкой славно пребывает
И митрополита своего честно привѣчаєт
Лев царствуєт безсловесным звѣрем в начало,
Словесным же образ христово царство нам ся показало.
Мужайся , многоплеменный роскій народе,
Де Христос начало крѣпости в тебе буде... [7, 137].*

Автор бачить руський рід як європейську категорію. Лев є царем звірів, а людям – образом Христового царства, духовної влади.

М. Возняк простежує деякі ознаки геральдичного вірша в пісні Самбірській Богородиці, де згадується олень із герба міста:

*Гербовный елень жаждаєт,
Ко источнику вхождаєт,
Нынѣ скачєт, выграваєт,
Егда воды много маєт
З новосамборской церкви... [2, 535].*

Як бачимо, поезії на герб міста Львова написані за такою ж схемою, як і на геральдику вельможних осіб та родів. Завдання авторів тут дещо спрощене, адже вони пояснювали лише один символ – Лева як покровителя міста.

Отже, геральдичні вірші, які в XVI–XVII ст. виділилися в окремий жанр поезії, мали за мету пояснити гербовні знаки і прославити “цноти” власників “клейноту”. Найбільша їх кількість написана на геральдику вельможних родів, дещо менше – на “клейноти” відомих

осіб, один зразок – на герб Війська Запорізького як соціального стану, а також кілька віршів на герб міста Львова. Цей жанр поезії мав переважно релігійне спрямування, але відомо й кілька віршів, де простежуються античні мотиви. Характерною рисою геральдичної поезії є наявність повчання, моралізаторства для збереження всіх тих достоїнств та якостей, які повинен мати кожен вельможний рід або знатна особа. Цей момент мав наслідком окреслення ідеалу лицаря – захисника Батьківщини: доблесного, мужнього, терплячого та освіченого. Вірші цього жанру писалися як окремі твори, а також могли бути частиною інших – більших за обсягом та відмінних за жанром або й родом літератури. Завдяки оригінальності змісту, композиції геральдична поезія посіла достойне місце у жанрово-видовій системі української літератури XVI–XVII ст.

Література

1. Антологія української поезії: В 6 т.– Т. 1: Українська дожовтнева поезія. Твори поетів X–XVIII ст.– К., 1984.
2. Возняк М. Матеріали до історії української пісні і вірші.– Л., 1913–1915.– 585 с.
3. Корпанюк М. До проблеми започаткування дослідження стилю барокко в українському літературознавстві // Укр. бароко.– К., 1993.– С. 121–125.
4. Українська література XVII–XVIII ст. та інші слов'янські літератури.– К., 1984.
5. Українська поезія XVII століття (перша половина): Антологія.– К., 1988.– 360 с.
6. Українська поезія XVII ст. Середина.– К., 1992.– 240 с.
7. Українська поезія. Кінець XVI – початок XVII ст. / Упоряд. В. Колосова, В. Кречотень.– К., 1978.– 432 с.
8. Чижевський Д. Українське літературне бароко. Вибрані праці з давньої літератури.– К., 2003.– 576 с.
9. Шевчук В. О. Муза Роксоланська. Українська література XVI–XVIII століть: У 2 кн.– Кн. 1: Ренесанс. Раннє бароко.– К, 2004.– 400 с.

УДК 821.161.2-1.09

Світлана Григоровська-Уманець

НЮ В ХУДОЖНЬОМУ СВІТІ В. СЛАПЧУКА

Проаналізовано збірку інтимної поезії В. Слапчука, увагу звернено на емоційний діапазон ліричного героя, простежено паралелі творчих спонук майстрів пензля і пера.